



## **LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS**

### **SPRENDIMAS**

#### **DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU DĖL KVIETIMO TEIKTI PARAIŠKAS GAUTI PARAMĄ PAGAL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMĄ ATRANKOS KRITERIJŲ TYRIMO**

2017 m. gruodžio 12 d. Nr. (17)SN-254)SP-101

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2017 m. gruodžio 4 d. buvo gautas pareiškėjo V. M. (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu dėl kvietimo teikti paraiškas gauti paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programą atrankos kriterijų. Skunde rašoma, kad paraiškoje gauti paramą numatytas kriterijus, pagal kurį paraiškos teikėjui skiriami 5 papildomi balai, jeigu dėl paramos kreipiasi moteris arba pagrindinis juridinio asmens akcininkas yra moteris.

Prie skundo pridėtas Nacionalinės mokėjimų agentūros kvietimas teikti paraiškas gauti paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse“. Atrankos kriterijų lentelėje (8 punkte) nurodyta: pareiškėja (fizinis asmuo) yra moteris arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinė akcininkė, turinti daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, žemės ūkio bendrovės pajū (juridinių asmenų, kurie neturi ir negali turėti akcininkų, atveju pagrindiniam akcininkui prilyginamas vadovas), yra moteris. Pateikta pastaba, kad tokiu atveju skiriami 5 balai.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t è:

Nagrinėjami kriterijai yra nustatyti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2017 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 3D-719 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse“ įgyvendinimo taisyklių, taikomų 2017 metais pateiktoms paraiškoms, patvirtinimo“ (toliau ir – įsakymas Nr. 3D-71). Įsakymo Nr. 3D-71 XI skyriuje (Projektų atrankos kriterijai) įtvirtinti projektų atrankos kriterijai, kurie yra nurodyti Nacionalinės mokėjimų agentūros kvietime.

Įsakyme Nr. 3D-71 taip pat nurodyta, kad įgyvendinimo taisyklės patvirtintos remiantis įvairiais aktais, tarp kurių itin aktualūs yra šie: Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa, patvirtinta 2015 m. vasario 13 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. C(2015)842; 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006; 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar įsakyme Nr. 3D-71 įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės, tai yra, ar nėra pažeidžiamos Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatos.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje pabrėžiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas), tačiau konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimties, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginat su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 7 dalį, tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus,

akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Tyrimo metu nustatyta, jog atrankos gauti paramą ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse kriterijai nustatyti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2017 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 3D-719. Įsakyme yra nuoroda, kad remtasi keliais svarbiais Europos Sąjungos reglamentais – Nr. 1303/2013 ir Nr. 1305/2013.

Reglamento Nr. 1305/2013 19 straipsnyje („Ūkio ir verslo plėtra“) numatyta, kad parama pagal šią priemonę apima paramą verslui pradėti, skiriamą ne žemės ūkio veiklai kaimo vietovėse. Čia nurodoma, kad parama skiriama ūkininkams arba ūkininko ūkio nariams, kurie įvairina vykdomą veiklą imdamiesi ne žemės ūkio veiklos, bei labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims kaimo vietovėse. Reglamento 7 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad valstybės narės, siekdamos prisidėti prie Sąjungos kaimo plėtros prioritetų įgyvendinimo, gali į savo kaimo plėtros programas įtraukti temines paprogrames, skirtas specifiniams poreikiams patenkinti. Tokios teminės paprogramės gali būti, *inter alia*, susijusios su jaunaisiais ūkininkais ir moterimis kaimo vietovėse (a ir e punktai). Pagal šio reglamento preambulės 8 punktą: siekiant, kad tam tikrų paprogramių intervencinis veiksmingumas būtų didesnis, valstybėms narėms turėtų būti leidžiama numatyti didesnius paramos lygius tam tikriems tų teminių paprogramių veiksmams. Preambulės 17 punkte teigiama, kad turėtų būti skatinamas ūkininkų (pabrėžiant jaunus ūkininkus) veiklos įvairinimas, jiems imantis ne žemės ūkio veiklos, ir ne žemės ūkio mažų ir vidutinių įmonių steigimas ir plėtra kaimo vietovėse. Priemone taip pat turėtų būti skatinamas ir moterų kaimo vietovėse verslumas.

Taip pat pažymėtina, kad Reglamento Nr. 1303/2013 I priedo („Bendra strateginė programa“) 5.3 punkto 4 papunktyje nustatyta, kad valstybės narės tinkamai atsižvelgia į palankių sąlygų neturinčių grupių poreikius, siekdamos sudaryti joms sąlygas geriau integruotis į darbo rinką, ir taip sudaro joms palankesnes sąlygas visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagal šio reglamento 27 straipsnio 2 dalį, kiekvienoje programoje (šiuo atveju – Lietuvos kaimo plėtros

2014–2020 metų programoje) apibrėžiami prioritetai, pagal kuriuos nustatomi konkretūs tikslai. Pagal to paties reglamento I priedo 5.5 punkto 3 papunktį, valstybės narės, siekdamos išspręsti problemas, kilusias labiausiai demografinius pokyčius patyrusiems regionams, gali remti demografinį atsinaujinimą, sudarant geresnes sąlygas šeimoms ir gerinant darbo ir šeimos gyvenimo suderinamumą.

Konstatuotina, jog abu reglamentai leidžia pagrįstai nustatyti palankesnes sąlygas tam tikroms grupėms (šiuo atveju – moterims) dalyvauti visuomenės gyvenime ir gauti paramą.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad lyties kriterijus, kai papildomi 5 balai skiriami pareiškėjui vien dėl lyties (moteris) [panašiai kaip ir jauno amžiaus kriterijus, dėl kurio skiriami papildomi balai (patvirtinti tuo pačiu žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-71)], gali būti laikomas laikinąja specialiąja priemone, kuri taikoma siekiant paspartinti faktinės vyrų ir moterų lygybės įtvirtinimą ir kuri, įgyvendinus moterų ir vyrų lygias teises ir vienodas galimybes, turi būti atšaukta. Tokios laikinosios specialiosios priemonės turi būti nustatytos įstatymu. Europos Sąjungos reglamentai turi įstatymo galią, yra tiesiogiai taikomi ir yra sudėtinė valstybės teisinės sistemos dalis, taigi atitinka šiai ypatingai priemonei keliamus reikalavimus.

Tokios specialiosios priemonės taikymą pagrindžia ir Jaunųjų profesionalų programos „Kurk Lietuvai“ leidinyje „Moterų verslumo skatinimas“<sup>1</sup> pateikta statistika: 2012 metais Lietuvoje apie 30,1 procento darbdavių buvo moterys, taigi galima daryti išvadą, kad moterų ir vyrų nelygybė, netolygus pasiskirstymas tarp savarankiškai dirbančių asmenų yra reali problema, o sprendžiant šią problemą galima taikyti specialiąsias laikinąsias priemones.

Pažymėtina, kad siekiant sukurti palankesnes sąlygas labiau pažeidžiamoms grupėms būtų išlaikomas proporcingumo principas ir kitos grupės nepatektų į akivaizdžiai blogesnę padėtį. Per didelis skirtas balas vien dėl lyties, manytina, galėtų būti neproporcingas ir pablogintų kitų asmenų lygias galimybes. Nagrinėjamu atveju asmeniui atsižvelgiant į lytį skiriami tik 5 iš 100 galimų balų, taigi galima daryti išvadą, kad proporcingumo principas šiuo atveju nėra pažeidžiamas ir neužkerta kelio / neapriboja galimybių gauti paramą abiejų lyčių asmenims, o papildomų 5 balų skyrimas moterims pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ Atrankos kriterijų lentelės 8 punktą, kuomet pareiškėja yra moteris arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinė akcininkė, turinti daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, žemės ūkio

<sup>1</sup> <http://kurklt.lt/wp-content/uploads/2015/11/Moter%C5%B3-verslumo-skatinimas-.pdf>

bendrovės pajų (juridinių asmenų, kurie neturi ir negali turėti akcininkų, atveju pagrindiniam akcininkui prilyginamas vadovas) yra moteris, yra pateisinamas teisėtu tikslu bei šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsnius, Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu bei 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu nepasitvirtintus jame nurodytam pažeidimui.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė